

De Russische Inval in Afghanistan: Wanneer Verkeerde Inlichtingen Leiden tot Groots Falen

Inhoudsopgave

Pagina

Inleiding:	2
De aanloop naar het conflict: <i>-Een korte chronologische beschrijving van de aanloop naar het conflict</i>	4
KGB's wil is wet: <i>-Een analyse en interpretatie van de van de primaire bronnen</i>	8
Intelligence Failures in de praktijk: <i>-Een analyse van verscheidene vergaarde inlichtingen en zogenaamde 'intelligence failures'</i>	16
Counterintelligence: Operation Cyclone <i>-Een analyse en interpretatie van de rol van de VS in het conflict</i>	18
Imperial Overstretch verklaard: <i>-Conclusie</i>	21
Literatuurlijst: <i>-alfabetische lijst van gebruikte primaire/secundaire bronnen</i>	23

De Russische Inval in Afghanistan: Wanneer Verkeerde Inlichtingen Leiden tot Groots Falen

Neal Kok 3134296

Inleiding

De Russische inval in Afghanistan van 1979 en het daarop volgende conflict dat ongeveer tien jaar duurde, heeft een enorme impact gehad op de kracht van de Sovjet-Unie. De lang slepende oorlog die op de inval volgde betekende het einde van de Détente tussen de VS en de Sovjet-Unie, en bleek later ook een doorslaggevende rol te spelen in de algehele val van het communisme. Echter leek het Politburo, het belangrijkste orgaan in de Russische besluitvorming gedurende het communisme, eind jaren zeventig overtuigd van de noodzaak tot deze inval. Een zeer belangrijke rol in deze besluitvorming is weggelegd voor de belangrijkste inlichtingen- en veiligheidsdienst in de Sovjet-Unie, de KGB, en specifiek voor Yuri Andropov, toentertijd nog hoofd van de KGB maar enkele jaren later zelf secretaris-generaal van de Sovjet-Unie. Met name de KGB heeft onder leiding van Andropov eind jaren zeventig een sterke lobby gevoerd ten faveure van een inval. Hierbij zijn enorme misstappen gemaakt en kunnen we spreken van groots falen op zowel strategisch als tactisch vlak.

De inadequaatheid in de voorbereiding en planning van de missie, en de manier waarop de doelen gedurende de missie telkens bleken te veranderen, duiden op een gebrek aan relevante voorkennis over de Afghanen, hun kracht (zowel militair als ideologisch) maar ook op een overschatting van de eigen kracht en ideologie. Afghanistan paste niet binnen het ideologisch construct van de Sovjetleiders. Hun analyse van interne sociale processen in Afghanistan werden gemaakt, kijkend door een bril van Marxisme-Leninisme. Deze lens verblindde de toenmalige Sovjetleiders voor de realiteit van de traditionele tribale gemeenschap die Afghanistan was en nog steeds is. Met het sterke geloof dat ieder land rijp en geschikt is voor socialisme zijn er beslissingen genomen die hebben geleid tot een tien jaar lang uitzichtloos conflict met vele slachtoffers. In transcripties van een Politburo sessie uit mei 1979 vond ik een redelijk treffende observatie van één van de Politburo leden, die verwijst naar Afghanistan als een tweede Mongolië. Met zo'n verdraaid beeld van de realiteit, gekoppeld aan slechte en foutieve inlichtingen werd er besloten tot de inval, en werden er ook sociale en economische hervormingen opgelegd. Een algehele misvatting zo bleek later.

In dit paper zal ik mij dan ook gaan bezig houden met de vraag: Hoe heeft het Politburo kunnen besluiten tot de inval in Afghanistan? Er zijn grove fouten gemaakt in de besluitvorming, en daarnaast ook in de verworven inlichtingen die de besluitvorming moesten ondersteunen. Ik zal

naast en ter ondersteuning van de hoofdvraag dan ook kijken welke fouten er zijn gemaakt bij de vergaring en de interpretatie van de geboden inlichtingen, zogenaamde *intelligence failures*. Waarom wisten de Russen zo weinig af van de Islam? Waarom dachten ze dat de Afghanen een marionet werden van de VS? Waarom hebben de Sovjetsoldaten geen guerrilla trainingen gehad, of trainingen in bergachtig gebied? En waarom vochten de Russen uiteindelijk felle conflicten uit tegen hen, die zij eigenlijk hoorden te beschermen? Al deze zaken bleken later namelijk foutief op waarde geschat en doorslaggevend op het slagveld en in de politiek. Tevens is het van belang om te weten hoe groot de rol van de VS in dit geheel is geweest. Uit de bronnen komt duidelijk naar voren dat de rol van de VS een zeer belangrijke factor was voor de besluitvorming binnen het Politburo. De VS zou enorme politieke invloed krijgen in de Afghaanse regio en dit kon de Sovjet-top niet laten gebeuren. Deze vermeende invloed bleek in werkelijkheid marginaal en zelfs geheel niet aanwezig en dat maakt veel van de gebeurtenissen ook zo bijzonder en soms onbegrijpelijk. Toch werd de invloed van de VS gedurende het conflict voor Rusland wel voelbaar toen de Amerikanen in het geheim Afghaanse rebellen trinden in hun strijd tegen de Sovjet-bezetteren. Over de rol van de Amerikanen kom ik dan ook nog uitgebreid te spreken. Alvorens ik dieper inga op de materie zal ik allereerst een korte beschrijving geven van de aanloop naar het conflict om een wat breder kader te bieden.

Voor dit onderzoek zal ik mij beroepen op zowel archiefmateriaal als secundaire literatuur. Het archiefmateriaal bestaat uit redelijk recentelijk vrijgegeven (2002) stukken uit de *National Security Archives* van de VS. In het speciale archief over de Russisch-Afghaanse oorlog vinden we transcripties van Politburo vergaderingen, memoires van oud leden van het Politburo, correspondentie tussen Andropov en Brezjnev en andere zeer waardevolle stukken die de vragen die ik oproep grotendeels kunnen beantwoorden. Verder zal ik qua secundaire literatuur met name een beroep doen op Vladislav Zubok's: *A Failed Empire*. Om te kijken naar de Amerikaanse kant van het conflict en operation Cyclone, gebruik ik literatuur over inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waaronder het zeer bruikbare: *From The Shadows*, van de toenmalige CIA-directeur Robert Gates. Hierin staan bruikbare passages over de geheime operaties die de VS opzetten om de Afghanen te trainen en tegen de communisten de te keren. Een opmerkelijke kanttekening hierbij is dat het archiefmateriaal waar ik gebruik van maak is opgesteld door de Amerikanen om in hun huidige conflict met Afghanistan niet dezelfde fouten te maken als de Russen ca. 25 jaar eerder. Toch blijkt dit in de realiteit wel te gebeuren en worden er zodoende vrijwel dezelfde fouten gemaakt door de VS op dit moment. Er had veel van de geschiedenis geleerd kunnen worden.

De aanloop naar het conflict

Russische invloed in Afghanistan, zowel militair als politiek, dateert al vanaf 1885 toen de Tsaar in zijn expansiedrift in conflict raakte met de Afghanen.¹ Verdergaande interesse in de regio bleef aanwezig in het Sovjet tijdperk. Niet lang na de Tweede-Wereldoorlog begonnen de Russen met het geven van steun aan hun buurland. Van 1955 tot 1978 werd er gewerkt aan het vergroten van politieke invloed middels het steunen van de communistische partij en werden er miljarden aan militaire goederen zoals wapens, vliegtuigen, ammunitie en raketten geleverd. Ook leverden de Russen steun in de vorm van het sturen van adviseurs, specialisten en zetten ze trainingskampen op in het Oezbeekse gedeelte van de Sovjetunie, alwaar ze Afghaanse soldaten trainten. In 1978 leek deze langlopende steun zijn vruchten af te werpen toen de communistische partij "People's Democratic Party of Afghanistan" (PDPA) aan de macht kwam na een coup onder leiding van de Moskou-gezinde Mohammed Taraki. Ook werd het land uitgeroepen tot een communistische staat, de zogenaamde Democratic Republic of Afghanistan. Bij deze uitroeping in december 1978 werd er bovendien een verdrag getekend waarin werd vastgelegd dat de Afghanen een beroep konden op steun van het Russische leger in geval van nood. Deze 'Treaty of Friendship, Good Neighbourliness, and Cooperation' overtuigde Taraki ervan dat Brezjnev hem persoonlijk steunde in de strijd tegen de revolutionairen en de opkomst van CIA invloed in de regio.² Met deze steun in zijn rug volgden de eerste verzoeken om hulp al snel. In de lente van '79 werd er al herhaaldelijk gevraagd om militaire steun van Sovjet-troepen in de strijd van de PDPA tegen de rebellen van de Moedjahedien. Op 14 April 1979 vraagt de Afghaanse overheid om 15 tot 20 helikopters inclusief bemanning. Dit verzoek werd ingewilligd en enkele dagen later landde er een luchtbataljon met Russische bemanning op Bagram Airbase. Ze arriveerden zonder hun militaire uitrusting, en waren verkleed als technische specialisten. Zij waren de persoonlijke bodyguards van president Taraki. Ze namen deel aan een covert missie, waren gehoorzaam aan de Sovjet leiders en adviseurs en waren er niet om zich in de Afghaanse politiek te mengen.³

In maart 1979 werd het Kremlin wakker geschrokken door behoorlijk verontrustende berichten. Rebellen hadden het PDPA regime aangevallen en alle politieleiders, legerleiders, sovjetadviseurs en hun families op brute wijze vermoord. Taraki en de andere politieke leider Amin hadden Moskou die ochtend ten overvloede gebeld voor assistentie om de 'revolutie' te redden. Het was het eerste echte teken dat er sprake was van een sterke andere speler op het speelveld. Militant en

¹ A.D. Borer, *Superpowers defeated: Vietnam and Afghanistan compared* (Londen 2006) 216.

² V.M Zubok, *A Failed empire* (North Carolina 2007) 261.

³ V. Zubok, *A Failed Empire*, 259-264

religieus Afghaans nationalisme. Het Politburo was verrast door deze invloed en besloot in de afwezigheid van de zieke Brezjnev (en dus onder leiding van de waarnemend leider van het Politburo en KGB-hoofd Andropov) dat het verliezen van hun *Sphere of Influence* aan militante religieuzen, noch aan de CIA een optie was. Van enkel covert steun zou al snel geen sprake meer zijn.⁴ Gromyko, een andere invloedrijke Politburo-er sprak zich terecht uit, fel gekant tegen een mogelijke militaire interventie. Deze interventie zou namelijk algeheel ingaan tegen de jarenlang opgebouwde *Détente* met de VS en alle andere Westerse landen. De Sovjetunie zou na de Hongaarse opstand en de Praagse Lente, wederom worden gezien als een agressor. Tevens zouden de onderhandelingen voor SALT-II zouden stuklopen en kwam de legitimiteit van de communistische ideologie in het geding. Ondanks deze wijze woorden bleek het voor een klein groepje Politburo-ers toch bittere noodzaak om Afghanistan te behouden en te leiden: “*Along the path of socialist reform*”.⁵

Toen er een machtsstrijd plaatsvond tussen President Taraki en zijn partijgenoot Amin in september '79, leek het lot van het land bezegeld. Ondanks interventies van de KGB die Amin uit het land wilde halen, wist de keiharde leider zijn tegenstander Taraki in het gevang te krijgen en te laten wurgen. De KGB had dit tegen willen werken omdat ze repercussies verwachtten indien Amin aan de macht kwam. Met als grote voorbeelden Joseph Stalin en Saddam Hussein, kan men raden wat voor een type leider Amin was. Vanaf dit moment leek Afghanistan geheel onhoudbaar. Amin was geen revolutionair, maar een dictator die met harde hand wilde regeren, en zeer zeker niet als marionet van de Russen. Een Russische interventie lijkt nu dan ook onvermijdelijk, maar er is nog wel één factor die van doorslaggevend belang was voor de interventie.⁶

In een tijdperk waarin twee machten strijden om ideologische invloedssfeer, was ook de VS actief in Afghanistan eind jaren '70. De invloed van de Amerikaanse inmenging in het buurland van Sovjets is natuurlijk van doorslaggevend belang in de aanloop, en het verdere verloop van de oorlog geweest. Robert Gates, het toenmalige hoofd van de Central Intelligence Agency stelt in zijn memoires “*From The Shadows*” dat de VS begon met het financieel en militair steunen van de Moedjahedien, de anti-communistische rebellen, al zo'n zes maanden voordat de eerste Sovjet troepen er aankwamen. In juli van '79 ondertekende president Jimmy Carter een brief van de CIA

⁴ J.B. Amstutz, *Afghanistan: The first Five Years of Soviet Occupation* (National Defense University Press 1986). 47

⁵ V. Zubok, *A Failed Empire*, 261

⁶ *Ibidem*, 262

waarin er een groen licht werd gegeven voor het uitvoeren van *Covert Ops* tegen het communistische regime en de PDPA.⁷ Over deze inmenging, die de naam “Operation Cyclone” meekreeg, kom ik later nog te spreken.

Toen de Amerikanen in de Perzische Golf tegen Iran vochten in november 1979 voelden ze in het Politburo een noodzaak tot handelen. Als de Amerikanen Iran uit gedwongen zouden worden, dan zouden ze terecht komen in Afghanistan. Waarom zouden wij Afghanistan, ons buurland, verliezen aan de Amerikanen? Amin, zo bleek uit KGB rapporten, bleek ook een warme band met de VS op te bouwen. Ondanks dat bovenstaande claims later geheel onwaar bleken, en Amin er zeer zeker niet op uit was om Amerikaans-Afghaanse betrekkingen aan te halen, was het voor het Politburo, met de informatie die zij op dat moment voorhanden hadden bittere noodzaak: Amin moest uit de weg worden geruimd en Afghanistan moest worden behouden. Dit zou via een gewiekste coup moeten gebeuren, in combinatie met militaire interventie. De manier waarop dit echter gebeurde was inadequaet, slecht voorbereid en nog zwakker uitgevoerd. De knulligheid van de KGB, en de algehele incompetentie van de manier waarop de coup werd uitgevoerd, is veelzeggend over de gehele manier waarop er met het conflict werd omgesprongen. Allereerst werd er geprobeerd om Amin te vergifigen, maar toen het gif niet bleek te werken liep het uit op een algeheel bloedbad in het Tajbeg presidentiële paleis. Amin werd vermoord en de Russen bezetten het paleis en andere belangrijke objecten in de stad.

De militaire leiding van de Sovjets maakten die avond op Radio Kabul wereldkundig dat Afghanistan bevrijd was van de dictatoriale Amin. De Sovjets handelden naar eigen zeggen vanuit de *Treaty of Friendship, Cooperation and Good Neighbourliness* en stelden zodoende dat Amin was geëxecuteerd door het tribunaal van het Afghaans Revolutionair Comité voor zijn misdaden. Ditzelfde comité schoof voormalig vice-premier Babrak Karmal naar voren en gaf tevens aan dat vanaf heden er een grootschalig beroep gedaan zou gaan worden op grootschalige militaire assistentie van de Sovjets. Grondtroepen onder leiding van Maarschalk Sergei Sokolov betraden Afghanistan vanuit het noorden op 27 december. In de weken hierop volgend staken er zo'n 1800 tanks, 80,000 soldaten en 2,000 gepantserde gevechtsvoertuigen de Afghaanse grens over.⁸ Deze getallen geven de intentie van de Sovjets duidelijk aan. Bijna 100.000 gevechtseenheden worden niet op een vredesmissie gestuurd. Tegenstanders van het nieuwe regime zullen niet getolereerd worden, en de

⁷ R.M. Gates, *From the Shadows: The Ultimate Insiders Story of Five Presidents and How they Won the Cold War*. (New York 1996) 146.

⁸ R. Fisk, *The Great War for Civilisation: The Conquest of the Middle East*. (Londen 2005) 40-41.

revolutie zal, indien nodig, met hamer en sikkel worden doorgedrukt. Het heeft de Russen echter ruim 9 jaar gekost om in te zien dat dit een verloren zaak was.

De gehele Islamitische wereld viel over deze inval, alsmede de (West)Europese wereld. Bij een VN bijeenkomst werd er een resolutie aangenomen met 104 stemmen voor en 18 stemmen tegen, waarin er fel werd geprotesteerd tegen de Sovjet invasie.⁹ De lang opgebouwde Détente waaraan Brezjnev zo hard had gewerkt viel als een kaartenhuis ineen. En ondanks dat Brezjnev hier zelf niet zoveel meer aan kon doen (hij was gedurende vrijwel alle Politburo bijeenkomsten voorafgaand aan de oorlog afwezig en verbleef in zijn *dacha*, alwaar hij zich voorbereidde op zijn dood) is het wel onder zijn bewind gebeurd. Een smet op zijn al niet zo imposante regeerperiode van algehele stagnatie, waarin de Détente juist één van de hoogtepunten was. Grote misrekeningen en zogenaamde *intelligence failures* die toen hebben plaatsgevonden, en achteraf gezien mede hebben geleid tot de ondergang van het communisme zal ik in het onderstaande nader toelichten.

⁹ 'U.N General Assembly Votes to Protest Soviet Invasion' *Toledo Blade*, 15 januari 1980, 1.

KGB's wil is wet

Waarom was Andropov ervan overtuigd dat een inval in Afghanistan verstandig was en hoe wist hij zijn tegenstanders binnen het Politburo ervan te overtuigen dat er een interventie plaats moest vinden? Als leider van zowel de KGB als het Politburo kunnen we hem toch wel als hoofdverantwoordelijke zien. Of is het kortzichtig om enkel Andropov zoveel invloed toe te kennen, en bleken er zich meer voorstanders binnen het Politburo te bevinden zoals bijvoorbeeld Ustinov? Om deze vragen zo steekhoudend mogelijk te beantwoorden houd ik me zoals eerder gezegd bezig met Russisch archiefmateriaal dat recentelijk is vrijgegeven. De daadwerkelijke beslissing om troepen te zenden was gemaakt door een zeer klein groepje Politburo-ers gebaseerd op zeer beperkte en, zo bleek later, foutieve informatie. Dit ondanks felle tegenstand binnen het Politburo zelf, en van de militaire leiders Maarschalk Ogarkov en Generaal Akhromeev. Laatstgenoemden spraken zich sterk uit tegen een interventie, en mocht er een interventie komen, dan waren de geboden plannen niet afdoende om die succesvol tot een einde te brengen.¹⁰ Deze vroegtijdige strategische waarschuwing werd helaas niet juist op waarde geschat. Volgens oude Sovjets die deze zaken van dichtbij hebben meegemaakt, werd de informatie van de KGB vertrouwd boven die van de GRU, de militaire inlichtingendienst, ondanks dat deze informatie op sommige momenten haaks op elkaar stond. Dit reflecteert de groeiende invloed van Andropov in die tijd, die als leider van de KGB zijn eigen agenda leek te hebben en die geboden informatie dus aanpaste naar zijn politieke en militaire doelen. Tevens was hij verantwoordelijk voor de informatiestroom naar de ondanks zijn ziekte nog altijd eindverantwoordelijke Brezjnev, en kon zodoende informatie zodanig overbrengen dat Brezjnev zijn handtekening onder de benodigde papieren zette.¹¹

Andropov was in deze dus de belangrijkste schakel. Als leider van het Politburo was hij de machtigste man in de Russische politiek in de afwezigheid van Brezjnev de machtigste man in Rusland. Daarnaast was hij leider van de KGB, het belangrijkste inlichtingenapparaat in de Sovjet-Unie. Hij had zodoende wat militaire interventie betrof redelijk vrij spel om zijn eigen agenda door te drukken. Toch zal er uit de bronnen blijken dat het niet enkel Andropov was die zijn eigen agenda doordrukte. Er speelden meer krachten die tot de treurige beslissing tot interventie hebben geleid. Ik zal hieronder middels citaten uit primaire bronnen uit de national security archives proberen te schetsen hoe het besluit chronologisch tot stand is gekomen. De bronnen bestaan uit notities en ondertekende brieven van het Politburo, Andropov aan Brezjnev, en tevens

¹⁰ G.M. Kornienko, *The Cold war: Testimony of a participant*, (moskou 1994) 193-195

¹¹ G.M. Kornienko, *The Cold war*, 196

uit memoires van Politburo leden die de gebeurtenissen van zeer dichtbij meemaakten. Zoals gezegd vervulde Andropov als grootste machthebber een sleutelrol. Chronologisch ziet men ook terug in de bronnen hoe de vraag om assistentie aan de Afghanen verandert in een vraag om interventie. Op 28 juni 1979 vraagt hij dan ook op basis van KGB intelligence:

*'Assistance of military advisors, send to Afghanistan an experienced general and a group of officers to work directly among the the troops...To provide security and defense for Soviet air squadrons at the Bagram air-field...after preparations have been completed, send a special detachment of the GRU of the general staff to be used in event of a sharp aggravation of the situation for the security and defense of particularly important government installations.'*¹²

Uit dit citaat blijkt in eerste instantie nog de welwillendheid tot het enkel ondersteunen van de acties aldaar, maar uit de laatste zin blijkt dat er ook al deels vanuit wordt gegaan dat de situatie nog sterk zou kunnen verergeren. In oktober 1979, nadat Taraki door Amin is vermoord, ziet Andropov het al somberder in. In een zeer geheim bericht van hemzelf aan het Politburo, stelt hij het volgende op basis van de vergaarde informatie:

*'Recently there have been noted signs of the fact that the new leadership of Afghanistan intends to conduct a more "balanced policy" in relations to the Western powers. It is known, in particular, that representatives of the USA, on the basis of their contact with the Afghans, are coming to a conclusion about the possibility of a change in the political line of Afghanistan in a direction which is pleasing to Washington.'*¹³

Hierna volgt nogmaals een oproep tot het vergroten van de militaire invloed, en het mogelijk opzetten van een grootschalig plan tot ingrijpen. Kostte wat het kost mocht Afghanistan niet verloren raken aan de dictatoriale leider Amin. Maar nog belangrijker, Afghanistan zou geen pro-westers bolwerk in de achtertuin van de Sovjetunie mogen worden. Maar hoe groot was de kans dat dit zou gebeuren? Uit militaire rapporten van de GRU blijkt dat Amin inderdaad een tweetal gesprekken gehad zou hebben met de Amerikaanse ambassadeur. Maar er was geen enkele sprake van een mogelijke steun van de overheid van de VS aan de overheid van Afghanistan. Integendeel,

¹² Y. Andropov, *Report to CPSU CC on the Situation in Afghanistan*, 28 juni 1979

¹³ Y. Andropov, *Update to CPSU CC on the Situation in Afghanistan*, 29 oktober 1979

zoals al eerder aangegeven hield de VS zich juist bezig met het steunen van de rebellen. Dit is een zeer belangrijk gegeven aangezien dit een zoveelste keer is in de geschiedenis dat er een oorlog onder valse voorwendselen wordt doorgedrukt.

Maar was het een bewuste keuze van Andropov om de Sovjetunie in haar equivalent van Vietnam te storten? En was hij daardoor bereid om de feiten anders te zien dan zij zich werkelijk voordeden? Dat is moeilijk te zeggen. Wat Andropov werkelijk gedacht heeft en of hij er zich sterk van bewust was dat hij een grove fout maakte dat weten we dus niet. Wel kunnen we uit een bron van Georgy M. Kornienko zeer waardevolle informatie vinden aangaande deze kwestie. Als bestuurder uit de hoogste echelons van het Politburo geven zijn memoires getiteld: *The Cold War: Testimony of a Participant*, deels antwoord op de vraag hoe en waarom het Politburo overging tot de invasie en het daarop volgende langdurige conflict. Hij vertelt hoe hij in de periode van maart tot oktober 1979 geregeld met Gromyko sprak over de Afghaanse verzoeken tot interventie en dat Gromyko hierin altijd de mening deelde van Kornienko. Ingrijpen was onder geen enkel beding een optie. Tevens was Kornienko ervan overtuigd dat Andropov en Ustinov deze mening deelden. Echter, ergens in oktober begon Gromyko twijfelachtiger te reageren wanneer er over het onderwerp gesproken werd. Kornienko zegt over het besluit om troepen te zenden het volgende:

*'I concluded that it was not Gromyko who said "A" in favor of such decision, but that he was "pressured" into it by Andropov and Ustinov together. Which one of those two was the first to change their initial point of view and spoke in favor of sending the troops, one may only guess.'*¹⁴

Om aan te geven hoe lastig het is om de waarheid in deze te achterhalen, spreekt zelfs iemand die er dicht bij betrokken is zijn twijfels uit over de werkelijke toedracht en beweegredenen van Andropov en Ustinov. Zoals hij dus aangeeft was het Gromyko die door één van twee laatstgenoemden onder druk werd gezet om zo meer draagvlak te genereren voor een inval. Het laatste persoonlijke memorandum van Andropov aan Brezjnef dateert van december 1979, vlak voor de inval. Hierin uitte hij zijn bezorgdheid over de huidige situatie in Afghanistan, waar Amin zojuist de staatsgreep gepleegd heeft die Taraki het leven kostte:

'The Situation in the party, the army and the government apparatus has become more acute(...). Alarming information started to arrive about Amin's secret activities,

¹⁴ G. M. Kornienko, *The Cold War: Testimony of a Participant*, (Moscow 1994), pp. 193-195

forewarning a political shift to the West. Contacts with an American agent about issues kept secret from us, and promise to tribal leader to shift away from USSR and to adopt a "policy of neutrality".¹⁵

Hierin legt Andropov wederom de nadruk op het gevaar van Amin die met de VS zou samenspannen. Verderop in het memorandum stelt hij dat er een operatie noodzakelijk is, die de behaalde winst van de April Revolutie (van Taraki en de PDPA) terug zou moeten brengen. Leninistische principes dienden bijgebracht te worden in de partij en bij het staatshoofd van Afghanistan, om zodoende de Sovjet positie te versterken. Op 8 december 1979, zo kunnen we opmaken uit de memoires van Alexander Lyakhovsky (toentertijd Majoor-Generaal van het Russisch leger), werd er een bijeenkomst gehouden in het privé kantoor van Brezjnev. Deze bijeenkomst werd bijgewoond door een klein groepje politieke elite; Andropov, Gromyko, Suslov en Ustinov. Daar werd er uiteindelijk besloten tot de inval in Afghanistan en zodoende de teloorgang van het Russische rijk onbewust een flinke duw in de rug gegeven. De argumenten voor de inval werden door Ustinov en Andropov geciteerd en waren volgens Lyakhovsky de volgende:

'The efforts, undertaken by the CIA of the USA (U.S. resident in Ankara—Paul Henze), for creating a "new Great Ottoman Empire," which would have included the Southern republics of the USSR; the absence of a reliable air defense system in the South, so that in the case of stationing of the American missiles of the "Pershing" type in Afghanistan, they would threaten many vital Soviet objects, including the space center Baikonur; the danger that the Afghan uranium deposits could be used by Pakistan and Iraq for building nuclear weapons; [possible] establishment of opposition regimes in the Northern areas of Afghanistan and annexation of that region by Pakistan, and so on.'¹⁶

Uit deze informatie, ondanks dat wij natuurlijk alleen achteraf zaken kunnen bezien, kunnen we opmaken dat er sterk uit werd gegaan van een doemscenario. Geen enkele van deze argumenten blijkt achteraf namelijk nog steek te houden. Er is geen enkel bewijs te vinden dat de CIA bezig was met het stichten van het Nieuwe Ottomaanse Rijk waar Andropov en Ustinov allereerst voor waarschuwen. Daarnaast lijkt het ook geheel onwaarschijnlijk dat de Amerikanen gezamenlijk met de Afghaanse overheid raketten op Afghaans grondgebied zouden plaatsen, die zonodig Russische

¹⁵ *Personal Memorandum from Andropov to Brezhnev, december 1979*

¹⁶ A. Lyakhovsky, *The Tragedy and Valor of the Afghan*, (Moskou 1995) 176.

doelen zouden kunnen bereiken. Er is al met al veel te veel vertrouwd op informatie van de KGB die zoals eerder al aangegeven de kracht van de relaties tussen de Afghaanse overheid en de VS sterk overdreef. Er was geheel geen sprake van zo één dergelijk pact, noch zou deze er in de toekomst komen. Het tegendeel bleek waar toen de Amerikanen juist hun steun bleken te brengen aan de Moedjahedien, de tegenstanders van het Afghaanse regime. Al met al dus een duidelijke foutief opgegeven reden voor de inval.

De angst die in de laatste zin van het citaat wordt uitgesproken aangaande de oprichting van groepen tegenstanders van het regime, blijkt wel gegrond aangezien er gedurende het conflict een enorme tegenstand ontstond tegen de bezetter. Maar of deze groepen militanten ook zo sterk gegroeid waren zonder een interventie van de Sovjetunie is stellig te betwijfelen. Het is duidelijk dat de kracht van deze rebellenbewegingen juist sterk werd aangestuurd door de aanwezigheid van de Russen op Afghaans grondgebied. Nationalistische sentimenten tegen de agressor van buitenaf bleken juist de drijvende kracht achter de opkomst van (contra-)revolutionaire bewegingen. Tevens is het belangrijk te vermelden dat er inderdaad wel steun was van de VS aan deze bewegingen, maar dat deze steun officieel pas werd geleverd vanaf het moment van de inval. Dus de Russen waren bang voor Amerikaanse invloed in de regio maar ontstaken zelf uiteindelijk lout die de Amerikaanse invloed zo sterk vergrootte. Lyakhovski noemt de groep Gromyko, Ustinov en Andropov in zijn memoires dan ook het *small Politburo*.¹⁷ Een groepje van drie invloedrijke heren die achter gesloten deuren, ondanks felle oppositie binnen het 'grote' Politburo, kort na hun bijeenkomst de knoop doorhakten en zodoende besloten tot de eerste stappen van de inval. Het zegt veel over het communisme dat er in een land met grofweg 290 miljoen inwoners, drie heren het voor het zeggen bleken te hebben toen het ging om de echt belangrijke zaken.

12 december 1979 wordt er in het geheim een handtekening gezet onder het document: *Concerning the situation in "A"*. Hieronder staan vier handtekeningen. Die van Ustinov, Gromyko, Andropov en natuurlijk Brezjnev. Deze was zoals gezegd niet aanwezig bij de besluitvorming, maar werd door Andropov aan zijn sterfbed geïnformeerd over de gang van zaken. Hierin is vastgelegd dat:

'The execution of plans concerning the situation in "A" can be done by all means necessary and are entrusted to Andropov, Ustinov and Gromyko'.¹⁸

¹⁷ A. Lyakhovsky, *The Tragedy and Valor of the Afghan*, 110.

¹⁸ *Resolution of the CC CPSU: Concerning the situation in "A"*, december 1979

Ustinov en Andropov hadden hun plannen dus doorgedrukt. Er is duidelijk bekend dat Gromyko nog steeds fel tegen was, maar dat hij toch heeft ondertekend. Hieruit blijkt ook de kracht van *peer-pressure*, zelfs binnen de hoogste echelons van de politiek. Maar of Andropov zelf nu echt op zoek was naar een eigen Vietnam? Hij was de gedoodverfde opvolger van Brezjnef en kon een risicovolle militaire interventie eigenlijk niet goed gebruiken. Of was hij inmiddels een gijzelaar geworden binnen zijn eigen apparaat de KGB? Deze overdreven zoals gezegd namelijk duidelijk de kracht van de Amerikaans-Afghaanse relaties. Kornienko zegt hierover zeer treffend:

*'As far as Andropov is concerned, who at that time was Chairman of the USSR KGB (...)which on the one hand exaggerated the danger for the USSR of Amin's continuation in power, because he was being portrayed as an American agent, and on the other hand, exaggerated the power of the USSR to change the situation in the desirable for the USSR direction. I was aware of the existence of such mood and perceptions in the KGB apparatus.'*¹⁹

Kornienko is dus van mening dat de KGB zelf dus hun informatie manipuleerde om zodoende de besluitvorming een bepaalde kant uit te duwen. In hoeverre Andropov hier zelf verantwoordelijk voor is is moeilijk vast te stellen, maar we kunnen aannemen dat hij als leider van dit apparaat toch wel op de hoogte mocht zijn van de zaken die er middels inlichtingenvergaring aan het licht kwamen. Ook de overdrijving van deze informatie zal hij mijns inziens wel hebben geweten. Of hij ook de overschatting van de kracht van de Sovjets heeft ingezien blijft een raadsel. Dit kan namelijk ook te wijten zijn aan een gebrek aan visie, incompetentie en zelfoverschatting. Jezelf overschatten is een veel voorkomende kwaal en al helemaal onder machthebbers van grote imperiums. Het overschatten van de eigen ideologie en het verkeerd interpreteren van andere ideologieën is ook in het nieuwe millennium nog steeds aan de orde van de dag en aldus is het niet ondenkbaar dat ook een Andropov hieronder eind jaren '80 te lijden had.

Uit het voorgaande kunnen we inmiddels concluderen dat Andropov zijn rol een behoorlijk doorslaggevende factor is geweest in de besluitvorming binnen het Politburo. Echter is het zeer belangrijk niet voorbij te gaan aan de rol en invloed van Ustinov. Deze Militaire leider was al sinds 1952 actief binnen de communistische partij en met name binnen de militaire tak van het Sovjet-imperium. In 1976 werd hij benoemd tot minister van Defensie en werd hij bovendien benoemd

¹⁹ G. M. Kornienko, *The Cold War*, 194

tot maarschalk in de militaire rang, de hoogst haalbare binnen de Sovjetunie. Dit is in verband met zijn algehele gebrek aan militaire ervaring op zijn minst opmerkelijk te noemen. Zijn rol binnen het Politburo eind jaren '70 komt misschien over als ondergesneeuwd door Andropov, maar toch blijkt uit het volgende citaat van Kornienko dat ook Ustinov een sleutelrol heeft gespeeld in het beïnvloeden van het derde lid van het *small* Politburo; Gromyko. Zoals eerder geschetst was deze Gromyko in eerste instantie volledig tegen de inval, maar later blijkt dat:

*'Additional evidence that became available to me recently, leads me to suggest that it was Ustinov after all, who said "A" in this sad affair... If the United States can allow itself such things tens of thousands of kilometers away from their territory in the immediate proximity from the USSR borders, why then should we be afraid to defend our positions in the neighboring Afghanistan?—this was approximately Ustinov's reasoning.'*²⁰

Dit citaat geeft dus aan dat het niet louter Andropov was die zich sterk maakte voor een inval in het naburige Afghanistan. Ook Ustinov, staand in de schaduw van de grote Andropov, wist een sleutelrol te vervullen door Gromyko zijn standpunt te doen veranderen. Ook al blijft het hier gaan om een subjectieve constatering van Kornienko en niet om een empirisch sluitend document waarin er duidelijk wordt aangegeven wie welke rol heeft vervuld in deze zo door Kornienko benoemde treurige affaire²¹.

Met de rapporten die wij nu voorhanden hebben kunnen we stellen dat de KGB er volledig naast zat met hun inschatting dat de VS politiek actief wilde raken in Afghanistan. Toch moeten we er niet aan voorbij gaan dat de VS zelf natuurlijk zijn uiterste best gedaan heeft om deze indruk die gewekt bleek te behouden. Daarnaast overschatten de Russen ook sterk hun eigen kracht, terwijl ze die van hun opponent onderschatten. Allemaal zaken die met betere inlichtingen voorkomen hadden kunnen worden. Het is ondanks dat gegeven moeilijk in te schatten in hoeverre Andropov, Ustinov en de KGB hierin kwade bedoelingen hadden, of gewoon incompetent waren.

²⁰ G. M. Kornienko, *The Cold War*, 195

²¹ Ibidem, 197

Intelligence Failures in praktijk

Zojuist hebben we gekeken naar de manier waarop de besluiten voorafgaand aan de inval hebben plaatsgevonden maar het lijkt mij minstens zo belangrijk om te kijken naar de inlichtingen waarop deze aanval was gebaseerd. En dan met name naar de foutieve manier waarop deze inlichtingen zijn geïnterpreteerd en gebruikt voor de besluitvorming. Er zijn zeer grove fouten gemaakt, zij het bewust om informatie te kleuren, zij het onbewust door incompetentie of zelfoverschatting. In het onderstaande zal ik dan ook proberen toe te lichten op welke manier de KGB informatie verkeerd op waarde heeft geschat, om zodoende bij te dragen aan de slechte voorbereiding en onnodig lange voortdrijving van het conflict. Ik zal tevens ook aangeven aan wat voor een *intelligence failures* het inlichtingenapparaat zich heeft schuldig gemaakt. Op deze manier kan ik wat meer gewicht proberen toe te kennen aan de verschillende fouten die er zijn gemaakt, om deze ook op waarde te schatten binnen hun context van het afbrokkelende Sovjet-Imperium. Hieronder zal ik een lijst met misvattingen en fouten zetten waaruit blijkt dat de Sovjets en de KGB op meerdere fronten hun huiswerk niet goed hadden gedaan. Dit geeft inzicht in hoe een gebrek aan juiste inlichtingen kan leiden tot groots falen.

-De Russische beleidsmakers waren zich geheel niet bewust van de invloedrijke rol van de Islam in de Afghaanse gemeenschap. Dat lijkt in huidige tijden misschien ondenkbaar om over het hoofd te zien maar in die tijd waren er in Rusland zeer weinig tot geen experts op het gebied van deze religie en de kracht die zij onder haar belijders kan hebben. Het Politburo was dus niet goed geïnformeerd over de kracht van de religie onder het overgrote deel van de Afghaanse bevolking.²² Het getuigt dan ook van een behoorlijke dosis zelfoverschatting dat de Sovjets een warm onthaal verwachtten als de bevrijders van de dictatoriale Amin. In realiteit werden zij namelijk gezien als een buitenlandse bezetter; als "Infidels". Gedurende de oorlog zag je dat terugkomen in de rapporten van het Russische leger, die deze kracht aan den lijve ondervonden. De Sovjet-soldaten vochten tegen dezelfde bevolking als die zij eigenlijk dienden te beschermen. Dit zorgde er bovendien voor dat er een grote hoeveelheid onschuldige burgers de dood hebben gevonden door Russische kogels en bommen. Ook dit is te zien als een *intelligence failure*. Het is van belang dat alle processen van een land dat je gaat binnenvallen, zeer zeker ook ideologieën en religie, zeer goed geanalyseerd worden. De mogelijke complicaties die er namelijk gepaard mee kunnen gaan zijn dan in ieder geval voorzien. In dit geval wisten de Russen dus echt niet met wat voor een bevolking zij te maken hadden en dat is toch wel erg inadequaet.

²² I. Shchedrov: *letter to the CC CPSU on the situation in Afghanistan*, 12 november 1981.

-De PDPA was totaal geen eenheid. Verdeeld door etnische en tribale lijnen, waren er continu interne strubbelingen tussen verscheidene facties. Ondanks vele Sovjet adviseurs binnen verscheidene echelons van de partij, bleek er alsnog geen werkbare situatie. De onderschatting van de etnische spanningen binnen de Afghaanse gemeenschap bleek een doorslaggevende factor in de onsuccesvolle zoektocht naar nationale eenheid in Afghanistan.²³ Hoe kun je een bevolking, al duizend jaar in etnische en tribale verdeeldheid levend, verenigen als buitenlandse bezetter, terwijl je een bepaalde ideologie oplegt die niet rijmt met de religie van deze bevolking.? Dat kan niet van buitenaf. Dit kun je vanuit een inlichtingenperspectief zien als een manier van *mirror-imaging*. Dit is een veel voorkomende en bekende fout in de inlichtingenwereld.²⁴ De Sovjets bekeken de communistische partij aldaar vanuit hun standpunt. Vanuit hun ideologisch idee van de superioriteit van het communisme. Iedereen wil toch communistisch worden en leven onder de geweldige principes van Marx en Lenin? Nee, dat blijkt dus geheel niet zo te werken.

-Er bestond continu onduidelijkheid over de doelen van de Sovjet-troepen. Deze veranderden continu en dat maakte het voor de soldaten vrijwel onwerkbaar. Allereerst kwamen de Russen aan om het PDPA regime te ondersteunen en te beschermen. Al snel veranderde dit in het uit de weg ruimen van de leider Amin. Echter hebben de Sovjet-leiders nooit willen toegeven dat de Russen een burgeroorlog aan het uitvechten waren aan de kant van de PDPA. Er werd continu gehamerd op de internationalistische plicht die de Sovjets hadden, en dat het met name ging om een ideologische strijd waarin de socialistische revolutie werd beschermd. In de realiteit bleek dit voor de soldaten totaal anders. Er was geen bescherming van een socialistische revolutie, maar een onderdrukking en oorlogsvoering tegen de lokale bevolking die zich juist onder die socialistische revolutie uit wilde strijden.²⁵

-De Sovjet-troepen hebben geen enkele anti-guerrilla training gehad. Daarnaast waren er geen trainingen gevoerd in de bergen. Wat verwachtte de KGB, de GRU en de hoogste leiders aan te treffen in Afghanistan? Veldslagen? Mij dunkt van niet, maar ondanks dat waren de Sovjet-strijders geheel onvoorbereid voor de wijze van oorlogvoering die zij in de praktijk ervoeren. Korte en snelle guerrilla gevechten die met weinig succes door de Russen werden volbracht. De Afghaanse rebellen vluchtten terug in de bergen of in hun huizen en waren nauwelijks te onderscheiden van de normale bevolking.

²³ I. Shchedrov: *letter to the CC CPSU*

²⁴ L. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies* (New York 2007) 222.

²⁵ A. Lyakhovsky, *The Tragedy and Valor of the Afghan*, (Moskou 1995) 176.

De Sovjet-strijder was dus niet juist getraind op oorlogsvoering onder de specifieke omstandigheden die Afghanistan met zich meebracht, werd niet gezien als een redder van de bevolking maar als een bezetter, was onderhevig aan continu veranderend beleid en was eigenlijk algeheel ongewenst. Je kunt hieruit voortvloeiend dan ook aannemen dat de soldaten er zelf al snel ook geen zin meer in hadden. Ze maakten dan ook regelmatig de vergelijking met de Vietnam Oorlog. De parallellen met die oorlog waren onmogelijk over het hoofd te zien. Als de bevolking die je denkt te bevrijden geen behoefte heeft aan je aanwezigheid en de soldaten zelf geen nut zien van hun aanwezigheid, dan zijn er toch een behoorlijk aantal fouten gemaakt. Deze fouten werden ook al snel ingezien door de Sovjets en terugtrekking werd al besproken vanaf ongeveer 1980. In november van 1981 blijkt tot slot uit de brief van Pravda aan het Politburo, dat alle politieke betrokkenen en adviseurs van mening zijn dat om het conflict tot een goed einde te brengen, het nog minstens 5 jaar zou duren.²⁶ Echter deden zij uiteindelijk niks met deze ingevingen, en bleef het conflict nodeloos lang doorslepen tot het einde van de jaren '80. Maar de Russen liepen niet alleen in hun eigen mes, ook de Amerikanen raakten gedurende het conflict steeds nauwer betrokken bij de ondersteuning van de rebellen. Hierdoor werd de weerstand voor de Russen door deze tot de tanden door de VS bewapende Moedjahedien steeds groter. In het volgende zal ik de rol van de VS nader belichten.

²⁶ I. Shchedrov: *letter to the CC CPSU*

Counterintelligence: Operation Cyclone

Op 3 juli 1979 ondertekende toenmalig president van de VS Jimmy Carter een document waarin er financiële steun aan anticommunistische guerrilla's geautoriseerd werd. Na de invasie en na de installatie van de pro-Sovjet president Karmal sprak Carter de woorden: *“The Soviet invasion of Afghanistan is the greatest threat to world peace since the Second World War”*²⁷. Die stellingname zelf valt te betwisten, maar niks onderschreef duidelijker de val van de zo door Brezjnev gekoesterde Détente. De operatie zou de langst lopende en meest kostbare (van 30 miljoen per jaar in de beginjaren, tot 670 miljoen in '87) in de geschiedenis van de CIA blijken te zijn. Zoals ik al eerder heb aangegeven was de rol van de Amerikanen in het conflict van doorslaggevend belang. Als zij niet in gesprek waren gegaan met Amin, of als zij zich geheel buiten de regio hadden gehouden, dan is het te betwijfelen of de situatie zo was geëscaleerd. Vanaf begin 1979, toen de Sovjets dus nog niet op Afghaanse grond waren, was er al Amerikaanse hulp en geld aan de tegenstanders van het regime. De republikeinse havik Zbigniew Brzezinski, President Carter's *National Security Advisor* heeft hierover in 1998 in een interview in *Le Nouvel Observateur* (een Frans politiek/cultureel tijdschrift) een zeer opzienbarende uitspraak gedaan. Alhoewel hij van dit interview later heeft gezegd dat dat nooit heeft plaatsgevonden, lijkt het mij zeer aannemelijk dat de journalisten de waarheid spreken en dat Brzezinski twintig jaar na de gebeurtenissen zijn mond ietwat onhandig voorbij gepraat heeft:

*‘We didn’t push the Russians to intervene, but we knowingly increased the probability that they would. That secret operation was an excellent idea. It has the effect of drawing the Russians into the Afghan trap. The day that the Soviets finally crossed the border, I wrote to President Carter: “We now have the opportunity of giving the Soviet Union it’s own Vietnam War.”*²⁸

Ondanks dat hij volhoudt dat hij dit niet gezegd heeft, wijst de geschiedenis wel uit dat dit precies is wat er gebeurde. 3 juli 1979, nog steeds geen Russische troepen in Afghanistan, gaat de handtekening van Carter onder het plan van de CIA genaamd: *“Operation Cyclone.”*²⁹ Deze operatie bestond uit het financieel ondersteunen en opzetten van anti-communistische guerrilla's in Afghanistan, geleid door de Elite Special Activities Division. Ook kwam er een propaganda actie op gang die moest zorgen voor:

²⁷ M. Urban, *War in Afghanistan*, (Macmillan 1988) .59

²⁸ *Le Nouvel Observateur*, paris, 15-21 january 1998

²⁹ *From the Shadows*, R. Gates

*'The worldwide distribution of non-attributable propaganda to expose the leftist Afghan government as despotic and subservient to the Soviet Union and...Publicize the efforts of the Afghan insurgents to regain their country's sovereignty.'*³⁰

Deze bron is pas in 2004 gedeclareerd en ondersteunt mijn vermoeden dat Brzezinski in het interview met *Le Nouvel Observateur* de waarheid sprak. Het presidentschap van Carter was voor veel Amerikanen een toonbeeld van zwakte, van een gebrek aan machtsvertoon of zoals de gemiddelde republikein zou zeggen van een *lack of balls*. Hij had een succes nodig en zijn rechtse en conservatieve adviseur had wel een idee voor een succes. In het klimaat van de Koude Oorlog was de stap van Brzezinski om de Sovjets ten onder te laten gaan in hun eigen zandstorm dus eigenlijk een logische. Gedurende het conflict zou Operation Cyclone verantwoordelijk zijn voor het opzetten van één grote anti-communistische rebellenbeweging. Op zichzelf opererende rebellenbewegingen werden samengevoegd tot één groter geheel, de Moedjahedien. Getraind en bewapend door de VS bleken zij een waardige opponent van het Russisch leger.

Deze manier van optreden kan worden gezien als een fraai staaltje *counterintelligence* van de Amerikanen. Door de Russen de indruk te geven dat zij hun invloed in de regio flink gingen uitbreiden, voelden Andropov en zijn mede Politburo-ers zich gedwongen om ook actiever deel te nemen in de regio. Het was immers hun buurland. Maar toen ze er eenmaal waren bleek er geen weg meer terug en konden de Amerikanen nog meer olie op het vuur gooien door de tegenstanders te helpen en te bewapenen. Precies zoals het in Vietnam andersom gebeurde. Alleen had Amerika in deze heel weinig te verliezen. Ze speelde op de achtergrond en in de schaduw mee. Rusland stond ten overstaan van de gehele wereld bekend als de agressor. Het land dat het communisme met harde hand aan de macht wil houden. De propaganda tegen het communisme was geslaagd en het uithangbord heette Afghanistan. De inval in Afghanistan is door Vladimir Zubok later benoemd als de *Imperial Overstretch* van de Russen. De naam zegt het al, hier gingen de Russen te ver in het behouden van hun invloedssfeer. Hongarije, Praag, Polen en Afghanistan hebben allen bijgedragen aan het slechte imago van de Sovjets. Maar Afghanistan heeft tien jaar geduurd en is uiteindelijk geëindigd middels het terugtrekken van de troepen. De letterlijke uitkomst van de oorlog wordt benoemd als *Military Stalemate*; een patstelling. Maar zo zullen de Russen het niet ervaren hebben. Het was de katalysator achter de vele nationalistische bewegingen die opkwamen gedurende de jaren '80 in de Sovjet-Unie en speelde zodoende een zeer belangrijke

³⁰ Archiefbron NSC 79-1581

rol bij de gehele implosie van het Sovjet-Imperium. Operation Cyclone was dus met recht een succes te noemen.

Nu is het tevens interessant, aansluitend op mijn hoofdvraag, om te weten in hoeverre de VS heeft bijgedragen aan het ontstaan van het conflict. Was de Sovjetunie zelf hoe dan ook Afghanistan binnengevallen? Of waren het toch de misleidende gesprekken tussen de VS en Amin die Andropov en consorten hebben doen besluiten tot het invallen in Afghanistan? Brzezinski zegt hierover nogmaals iets opmerkelijks in een zeer recent (januari 2010) interview voor RealNews. Hij zegt dat de bewapening:

'was quite important in hastening the end of the conflict," thereby saving the lives of thousands of Afghans, but "not in deciding the conflict, because actually the fact is that even though we helped the mujaheddin, they would have continued fighting without our help, because they were also getting a lot of money from the Persian Gulf and the Arab states, and they weren't going to quit. They didn't decide to fight because we urged them to. They're fighters, and they prefer to be independent. They just happen to have a curious complex: they don't like foreigners with guns in their country.

Hij stelt dus dat er hoe dan ook een langdurig conflict plaats zou hebben gevonden vanwege de intrinsieke drang naar vrijheid in de Afghaanse burger. Operation Cyclone zou als we bovenstaande moeten geloven dus louter een operatie zijn om het conflict snel te doen eindigen, en om zoveel mogelijk Afghaanse burgers te redden. Zeer nobel dat de VS daar over 8 jaar uitgesmeerd zo'n 2 miljard dollar aan uitgeeft. Toch wordt er hier door 'Zbig' zoals hij liefkozend genoemd wordt door zijn medestanders, voorbijgegaan aan het feit dat miljarden dollars aan militaire steun nou niet direct bijdragen aan een versnelling van het conflict. De uitspraak sluit juist naadloos aan op wat hij in *le Nouvel Observateur* (wel of niet) gezegd heeft. De VS heeft er alles aan gedaan om zowel aan het begin van, als gedurende het conflict het de Russen zo moeilijk mogelijk te maken. Allereerst dus middels misleiding en het overbrengen van valse intenties, en naderhand als financiële en militaire steun van de opponent. Echter zullen we nooit weten met zekerheid weten of dit de werkelijke intenties zijn geweest omdat er hier sprake is van het achterhouden of verdraaien van informatie door de directe betrokkenen. Het is alleen moeilijk om het ontkennen van de uitspraken van Brzezinski in *Le Nouvel Observateur* te rijmen het daadwerkelijke verloop van de geschiedenis. De Sovjetunie was inderdaad de agressor, en besloot zonder echte noodzaak tot de inval. Maar ze moesten wel over de streep getrokken worden, en daarin was operation Cyclone de sleutel.

Imperial Overstretch verklaard

In dit paper heb ik de vraag proberen te beantwoorden: “*Hoe heeft het Politburo kunnen besluiten tot de inval in Afghanistan*”. Aan de hand van de vele archiefbronnen heb ik zoveel mogelijk informatie en persoonlijke herinneringen van betrokkenen proberen te gebruiken om een zo sluitend mogelijk antwoord te geven op deze vraag. Tot slot zal ik in dit laatste hoofdstuk proberen alle hiervoor verworven informatie op een rijtje te zetten, en hieraan hun juiste waarde toe te kennen om zodoende tot een concluderend oordeel te komen.

We hebben gezien hoe, met een gebrek aan juiste inlichtingen en een sterke overschatting van de eigen ideologie en krijgsmacht de inval en de daarop volgende oorlog voor de Russen verliep als een debacle. Wat de inlichtingen betreft kunnen we stellen dat de KGB sterk verdraaide en gekleurde gegevens heeft aangeleverd ter ondersteuning van het besluit tot de inval. Ook hebben we vastgesteld dat deze verdraaiing van informatie plaatshad onder het bewind van Andropov. Of deze zelf op de achtergrond verantwoordelijk was voor het verdraaien van deze informatie zullen we echter nooit weten. Wel heb ik geprobeerd aan te tonen dat de vele intelligence failures die er zijn gemaakt door de KGB zoals besproken in het derde hoofdstuk, van de verkeerde interpretatie van de VS-Afghaanse relaties, tot aan de meer tactische fouten als het gebrek aan guerrilla training, of de gebrekkige kennis van de Islam, ervoor gezorgd dat zowel de inval zelf, als het voortdurende conflict een enorm bittere pil bleek voor de Russen.

Over de invloed van het Politburo, of om specifieker te zijn het ‘kleine’ Politburo van Gromyko, Ustinov en Andropov kunnen we duidelijk zijn. Deze hadden in de Afghaanse kwestie de touwtjes in handen. Binnen het gehele Politburo was er zeer zeker geen meerderheid achter de inval te scharen, maar binnen het kleine politburo van de drie heren bleek een twee tegen één situatie overkomelijk voor Ustinov en Andropov. Deze trokken Gromyko naar hun eigen kamp, en zodoende leek er een eensgezind besluit van het Politburo achter de inval te zitten. Wanneer we dus echter kijken naar de feiten, hebben twee heren deze inval op poten gezet. Andropov als KGB leider én leider van het Politburo, tezamen met de maarschalk van de Sovjetunie en legerleider Ustinov, beschikten over genoeg macht, invloed en militaire middelen om hun mede-Politburo leden het politieke zwijgen op te leggen. Middels foutieve beredeneringen, een sterke en irreële angst voor invloed van de VS en kijkend naar de zaak vanuit hun eigen Marxistische en Leninistische principes. Hierbij heeft de KGB natuurlijk ook een zeer waardevolle rol gespeeld als leverancier van de foutieve inlichtingen die onderhevig leken te zijn aan sterke politisering.

Ondanks dat de angst voor de VS voorafgaand aan het conflict irreëel genoemd kan worden, bleek de invloed van de VS later van doorslaggevend belang zoals besproken in het hoofdstuk over operation Cyclone. Hierin heb ik getracht uit te leggen op welke wijze de VS invloed wist uit te

oefenen in de Afghaanse regio. En zoals door de Russen verwacht was dit dus niet op het politieke vlak in samenwerking met Amin, maar juist als ondersteuning aan de Moedjahedien; de tegenstanders van het Amin-regime, en later het Russische marionettenregime onder leiding van Karmal. Ik durf dan ook wel stellig te beweren dat de steun aan de Moedjahedien middels Operation Cyclone veel kleiner of misschien algeheel niet aanwezig zou zijn, indien de Russen hadden besloten tot het met rust te laten van het naburige Afghanistan. Helaas vertelt de geschiedenis ons dat ze dit niet hebben gedaan, en dat de VS juist met hun contra-inlichtingen de Russen in de woorden van Brzezinski 'hun eigen Vietnam' hebben gegeven. Een langdurig en uitzichtloos conflict. Slecht voorbereid en met het idee dat het communisme altijd zou zegevieren in het achterhoofd. Dit bleek echter niet zo te zijn en aan het eind van het conflict was de het communisme zijn legitimiteit kwijt onder de Russische en Oost-Europese bevolking. Na Hongarije, Praag en Polen bleek de kracht van het communisme weer niet sterk genoeg om zonder militaire interventie gehandhaafd te blijven. Socialisme met een menselijk gezicht bleek nogmaals in de geschiedenis een farce. Ustinov, Andropov en de beïnvloedbare Gromyko zijn hiervoor de eindverantwoordelijken. Zij waren het die de beslissing hebben doorgedrukt. Onder valse voorwendselen, en op basis van verkeerde inschattingen en misrekeningen. Het is dan ook opmerkelijk om te zien hoe de VS op dit moment (2010) zelf een vrij gelijksoortig conflict uitvecht op Afghaanse bodem. Een ideologie aan de bevolking opleggend vechten ze tegen de rebellen die zij zelf met Operation Cyclone trainde. Ironie zal ik het hier niet noemen, omdat beide conflicten teveel levens hebben geëist van onschuldige burgers, en ik er niet badinerend over wil spreken. Wel kunnen we stellen dat de regering Bush hun geschiedenisboeken wat beter hadden kunnen bestuderen om niet, waar het nu wel erg op begint te lijken, net als de Russen met *Military Stalemate* de Afghaanse achterdeur te moeten verlaten.

Literatuurlijst

Bronnen

Y. Andropov, *Report to CPSU CC on the Situation in Afghanistan*, 28 juni 1979

Y. Andropov, *Update to CPSU CC on the Situation in Afghanistan*, 29 oktober 1979

Archiefbron NSC 79-1581

Personal Memorandum from Andropov to Brezhnev, december 1979

Resolution of the CC CPSU: Concerning the situation in "A", december 1979

I. Shchedrov: *letter to the CC CPSU on the situation in Afghanistan*, 12 november 1981

'U.N General Assembly Votes to Protest Soviet Invasion' *Toledo Blade*, 15 januari 1980

Bronnenpublicaties/artikelen

TheRealNews.com, *The Afghan War and 'The Grand Chessboard'*. Interview with Zbigniew Brzezinski by Jay Paul. 13 januari 2010.

G.M. Kornienko, *The Cold war: Testimony of a participant*, (moskou 1994) 193-195

A. Lyakhovsky, *The Tragedy and Valor of the Afghan*, (Moskou 1995)

Le Nouvel Observateur, paris, 15-21 january 1998

Literatuur

J.B. Amstutz, *Afghanistan: The first Five Years of Soviet Occupation* (National Defense University Press 1986)

A.D. Borer, *Superpowers defeated: Vietnam and Afghanistan compared* (Londen 2006)

R.M. Gates, *From the Shadows: The Ultimate Insiders Story of Five Presidents and How they Won the Cold War*. (New York 1996)

L. Johnson, *Handbook of Intelligence Studies* (New York 2007)

R. Fisk, *The Great War for Civilisation: The Conquest of the Middle East*. (Londen 2005)

M. Urban, *War in Afghanistan*, (Macmillan 1988)

V.M Zubok, *A Failed empire* (North Carolina 2007)

Neal Kok

3134296

01-03-2011

Docent: Dr. A. Langeveld

aantal woorden: 9200